

9. European Commission. EU physical activity guidelines recommended policy actions in support of health-enhancing physical activity, 2008.
10. Fifty-seventh World Health Assembly, Geneva, 17–22 May 2004. Resolutions and decisions, annexes. Geneva: World Health Organization. 2004. Resolution WHA57.17. Global Strategy on Diet, Physical Activity and Health.
11. Human Development Report 2021–2022. Available at: https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2021-22pdf_1.pdf
12. Pate R.R., Pratt M., Blair S.N., et al. (1995). Physical activity and public health. A recommendation from the centers for disease control and prevention and the American College of sports medicine. JAMA. 273:402–7. <https://doi.org/10.1001/jama.273.5.402>
13. Piercy K.L., Troiano R.P., Ballard R.M., Carlson S.A., Fulton J.E., Galuska D.A., George S.M., Olson R.D. The Physical Activity Guidelines for Americans. JAMA. 2018 Nov 20. 320(19): 2020-2028. <https://doi.org/10.1001/jama.2018.14854>
14. U.S. Department of Health and Human Services. 2008 physical activity guidelines for Americans. be active, healthy, and happy! 2008.
15. U.S. Department of Health and Human Services. Physical activity guidelines for Americans. 2nd edn. Washington, DC. 2018.
16. WHO Guidelines on Physical Activity and Sedentary Behaviour. Geneva: World Health Organization. 2020. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2020-102955>
17. World Health Organisation. Global action plan on physical activity 2018–2030: more active people for a healthier world. Geneva. 2018.
18. World Health Organisation. Global recommendations on physical activity for health. Geneva. 2010.
19. World Health Organisation. Physical activity strategy for the who European region 2016-2025. 2015.
20. World Health Organization. (2022). Global status report on physical activity 2022. World Health Organization. <https://iris.who.int/handle/10665/363607>. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO
21. <https://weukraine.tv/top/ukrayina-u-svitovyh-rejtyngah-2023-shho-zminylos-pid-chas-vijny/>

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).51](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).51)
УДК 373.3/5.015.31: [355.01:172.15]

Канішевська Л. В.,
<https://orcid.org/0000-0002-4190-1601>
доктор педагогічних наук, професор,
заступник директора з науково-експериментальної роботи
Інституту проблем виховання НАПН України

ВИВЧЕННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ОПИТУВАННЯ

Метою статті є висвітлення результатів всеукраїнського опитування вчителів закладів загальної середньої освіти з проблеми військово-патріотичного виховання старшокласників.

Всеукраїнське опитування вчителів було зреалізовано на всеукраїнському рівні у період жовтня-листопада 2023 р. (під час констатувального етапу дослідження) за сприяння обласних управлінь і місцевих департаментів освіти.

Всеукраїнське опитування здійснювалось в межах прикладної теми науково-дослідної роботи «Організаційно-педагогічні умови та технології єдності фізичного і військово-патріотичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти» на базі лабораторії національно-патріотичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України (керівник: Канішевська Л. В. – доктор педагогічних наук, професор).

Організаторами всеукраїнського опитування вчителів були: Л. В. Канішевська – доктор педагогічних наук, професор; В. В. Рагозіна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

У всеукраїнському опитуванні взяли участь 21665 вчителів із 19 областей України. Така вибірка дозволила забезпечити достовірність результатів опитування з проблеми військово-патріотичного виховання. Вчителі долучалися до опитування за власним бажанням.

Діагностувальний інструментарій розроблено в Гугл-формі і представлено у цифровому форматі (на Гугл-диску). Доступ до анкет було відкрито респондентам шляхом надсилання відповідних покликань.

Анкета для вчителів мала на меті з'ясувати готовність педагогів щодо реалізації проблеми військово-патріотичного виховання старшокласників. Із цією метою анкета налічувала запитання щодо використовуваних форм і методів реалізації військово-патріотичного виховання на уроках і в позаурочній діяльності, зацікавленість учнів військово-патріотичним контентом.

Проведене дослідження не висвітлює всіх аспектів вирішення багатогранної проблеми військово-патріотичного виховання старшокласників в умовах воєнного стану. Перспективу подальших досліджень убачаємо в апробації організаційно-педагогічних умов забезпечення єдності фізичного та військово-патріотичного виховання старшокласників в умовах воєнного стану.

Ключові слова: військово-патріотичне виховання, вчителі, старшокласники, готовність вчителів до військово-патріотичного виховання старшокласників, всеукраїнське опитування, анкетування.

Kanishevska L. Studying teachers' readiness for implementing the problem of military-patriotic education among high school students: organization and results of the all-ukrainian survey

The article aims to present the results of an All-Ukrainian survey of teachers from institutions of general secondary education on the problem of military-patriotic education among high school students.

The All-Ukrainian survey of teachers was conducted nationwide from October to November 2023 (during the ascertainment stage of the research) with the support of regional administrations and local education departments.

The All-Ukrainian survey was carried out within the framework of the applied research topic "Organizational-Pedagogical Conditions and Technologies for Ensuring the Unity of Physical and Military-Patriotic Education of Students of Institutions of General Secondary Education" based on the Laboratory of National-Patriotic Education of the Institute of Problems on Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (the head is L.V. Kanishevska, Doctor of Sciences in Education, Professor). The organizers of the All-Ukrainian survey of teachers were L. V. Kanishevska – Doctor of Sciences in Education, Professor; V.V. Ragozina – Ph.D., Senior Researcher.

21665 teachers from 19 regions of Ukraine participated in the All-Ukrainian survey. Such a sample ensures the reliability of the survey results on the problem of military-patriotic education. Teachers participated in the survey voluntarily.

The diagnostic toolkit was developed in Google Forms and presented in digital format (on Google Drive). Access to the questionnaires was provided to respondents by sending appropriate invitations.

The questionnaire for teachers was aimed to determine the educators' readiness to implement the problem of military-patriotic education among high school students. For this purpose, the questionnaire included questions regarding the forms and methods used for implementing military-patriotic education in lessons and extracurricular activities, as well as students' interest in military-patriotic content.

The research only covers some aspects of addressing the multifaceted issue of high school students' military-patriotic education in martial law conditions. We see the perspective of further research in developing and testing organizational and pedagogical conditions to ensure the unity of physical and military-patriotic education of high school students in martial law conditions.

Keywords: military-patriotic education, teachers, high school students, teachers' readiness for military-patriotic education among high school students, All-Ukrainian survey, questionnaire.

Постановка проблеми. Актуальність обраної теми обумовлена повномасштабною війною росії проти України. Особливо актуальною є проблема готовності педагогів до реалізації проблеми військово-патріотичного виховання старшокласників.

У низці державних документів: Законах України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (2022), «Про освіту» (2017), «Про основи національного спротиву» (2022), Стратегії воєнної безпеки України (затвердженій Указом Президента України від 25 березня 2021 р. № 121), акцентується увага на необхідності суттєвого посилення та модернізації військово-патріотичного виховання дітей та молоді, підвищення його результативності; надання обороні України всенародного характеру й готовності населення до захисту держави.

Аналіз наукових джерел. Проблема військово-патріотичного виховання дітей та молоді знайшла відображення в працях І. Бега [1] (визначення патріотизму як цінності; обґрунтування наукових позицій у національно-патріотичному вихованні); М. Зубалія [4] (класифікація методів військово-патріотичного виховання допризовної молоді); М. Мисака [7] (формування військово-патріотичної готовності учнівської молоді до захисту Вітчизни); А. Назарчука [8] (формування у старшокласників готовності до вибору військової професії); О. Остапенка, М. Тимчика [9] (критерії військово-патріотичної вихованості старшокласників в умовах ідейно-світоглядної конфронтації; методика військово-патріотичного виховання старшокласників); В. Івашковського [5] (педагогічні умови формування готовності старшокласників до служби в Збройних Силах України).

Заслужують на увагу «Стратегічні напрями військово-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в системі освіти України», розроблені колективом Інституту проблем виховання НАПН України за редакцією І. Бега, Р. Малиношевського. У Стратегічних напрямках розкрито пріоритети військово-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах російсько-української війни та в повоєнний час; висвітлено основні виклики воєнного стану та повоєнного оновлення країни: інституційні, інфраструктурні, соціокультурні й виховні; визначено основні принципи військово-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді; схарактеризовано методичні засоби; розкрито ключові способи виховання патріотизму у дітей та молоді [2, с. 2].

Мета дослідження – висвітлення результатів всеукраїнського опитування вчителів закладів загальної середньої освіти з проблеми військово-патріотичного виховання старшокласників.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української та громадянської ідентичності» зазначаються напрями військово-патріотичного виховання молодого покоління, серед яких: 1) формування оборонної свідомості; 2) популяризація військової служби; 3) залучення громадян до сприяння безпеці і обороні України; 4) розвиток військово-прикладного і службово-прикладного спорту, технічної творчості та інновацій; 5) широке залучення школярів до загальнодержавних, регіональних та місцевих заходів військово-патріотичного виховання; 6) обов'язкове викладання предмета «Захист України» під час здобуття профільної середньої освіти; 7) підготовка кваліфікованого кадрового потенціалу з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, учасників Революції Гідності з подальшим їх залученням до організації та здійснення освітньої діяльності з початкової військової підготовки; реалізації програм, проєктів та заходів військово-патріотичного виховання; 8) залучення

ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, учасників Революції Гідності до організації та здійснення програм, проєктів та заходів військово-патріотичного виховання [3].

Готовність педагога до військово-патріотичного виховання старшокласників розуміється нами як «приватне виявлення готовності до самостійної педагогічної діяльності, як цілісне особистісне утворення» [6, с. 147]. Визначено структурні компоненти готовності педагогів до військово-патріотичного виховання старшокласників: *когнітивний*, який об'єднує знання про військово-патріотичне виховання старшокласників, особливості військово-патріотичної вихованості учнів цієї вікової групи; *ціннісно-мотиваційного*, заснованого на стійкій спрямованості щодо організації військово-патріотичного виховання старшокласників як актуального аспекту професійної діяльності, прагненні виконувати цю діяльність на високому рівні; *діяльнісно-технологічного*, який передбачає володіння формами і методами військово-патріотичного виховання старшокласників.

Всеукраїнське опитування вчителів було проведено у період жовтня-листопада 2023 р. (під час констатувального етапу дослідження) за сприяння обласних управлінь і місцевих департаментів освіти.

Всеукраїнське опитування здійснювалось в межах прикладної теми науково-дослідної роботи «Організаційно-педагогічні умови та технології єдності фізичного і військово-патріотичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти» на базі лабораторії національно-патріотичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України (керівник: Канишевська Л. В. – доктор педагогічних наук, професор).

Організаторами всеукраїнського опитування вчителів були: Л. В. Канишевська – доктор педагогічних наук, професор; В. В. Рагозіна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

У опитуванні взяли участь 21665 вчителів із 19 областей України. Така вибірка дозволила забезпечити достовірність результатів опитування з проблеми військово-патріотичного виховання.

Оскільки опитування було анонімним, то експертами не ставилась мета відстежити та проранжувати вчителів тих чи інших предметів. Наведена кількість вчителів включає досліджуваних, які долучалися до опитування за власним бажанням, оскільки кількість опитуваних від закладів, областей чи регіонів не задавалась. Відтак, можна стверджувати, що саме така умова дозволяє говорити про добровільність учасників та їх відвертість у даних відповідях.

Діагностувальний інструментарій розроблено в Гугл-формі і представлено у цифровому форматі (на Гугл-диску). Доступ до анкет було відкрито респондентам шляхом надсилання відповідних покликань.

Анкета для вчителів мала на меті з'ясувати рівень готовності педагогів до реалізації проблеми військово-патріотичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти та налічувала запитання щодо використання форм і методів реалізації військово-патріотичного виховання учнів на уроках і в позаурочній діяльності, зацікавленість учнів військово-патріотичним контентом [10, с. 226].

На запитання: «Які з предметів у старшій школі, разом із «Захистом України», на Вашу думку, володіють найбільшим потенціалом у військово-патріотичному вихованні молоді?», було отримано наступні відповіді. Так, більшість опитаних вчителів серед предметів, які володіють потенціалом у військово-патріотичному вихованні старшокласників (разом із предметом «Захист України») назвали: «Українську мову», «Українську літературу», «Історію України», Турбує той факт, що вчителі взагалі не вказали предмети природничого та фізико-математичного циклів.

Зазначимо, що лише 24,5 % респондентів назвали фізкультуру; 3,2 % опитаних вчителів – мистецтво. Водночас, результати опитування свідчать, що більшість респондентів, розуміючи важливість емоційно-почуттєвої сфери в розвитку особистості, включають мистецький контекст у зміст своїх уроків. Про це свідчать відповіді вчителів: часто включають мистецький контент – 38,2 %; інколи, коли того потребує розкриття теми уроку – 52,1 %. У той же час, 9,7 % опитаних учителів не задіюють мистецтво під час викладання свого предмету.

Як свідчать результати опитування, 34,4 % учителів усвідомлюють важливість урочної роботи у формуванні якостей українця-патріота, готового захищати країну; 35,6% респондентів вказують на важливість військово-патріотичного виховання учнів у позаурочній діяльності (гуртки, заходи); 30,0 % респондентів вважають, що цим мають опікуватися організації відповідного призначення (військово-патріотичні чи військово-спортивні клуби тощо).

Одне із запитань стосувалося обізнаності педагогів з методами військово-патріотичного виховання учнівської молоді: «Які методи військово-патріотичного виховання учнів на своїх уроках Ви використовуєте найчастіше?» Було отримано наступні відповіді: бесіди, розповіді на військово-патріотичну тематику – 18730 респондентів (87,7 %); інтерактивні ігри, квести, дискусії на військово-патріотичну тематику – 12712 респондентів (59,5 %); тести і опитувальники – 2634 респондентів (12,3 %); фрагменти інтерв'ю з фахівцями (військові, лікарі, арттерапевти та ін.) – 6635 респондентів (31,1 %); творчі, мікро- і макропроєкти на військово-патріотичну тематику (постери, вистави, презентації, концерти тощо – 7605 респондентів (35,6 %). Таким чином, вважаємо, що опитані вчителі достатньо обізнані з методами військово-патріотичного виховання учнівської молоді.

Про обізнаність вчителів із формами військово-патріотичного виховання свідчать відповіді на запитання: «Які форми військово-патріотичного виховання учнів у позаурочній діяльності, на ваш погляд, є дієвими?». Так, були отримані наступні відповіді:

- поїздки у військові частини, зустрічі з воїнами – 12913 респондентів (60,3%);
- комп'ютерні ігри, квести та ін. цифрові форми роботи на військово-патріотичну тематику – 3014 респондентів (14,1%);
- участь у волонтерській роботі – 16991 респондентів (79,3 %);
- військово-спортивні табори, змагання, збори – 14828 респондентів (69,7 %);
- перегляд кінофільмів, концертів, гуртків чи фолькгруп на військово-патріотичну тематику – 8297 респондентів (38,7 %).

На запитання: «Як би ви організували із старшокласниками 2-3 місячний проєкт на військово-патріотичну тематику, то що б ви запропонували учням розробити чи створити?», було отримано наступні відповіді:

- презентації про своїх військових-земляків – 37,3 % респондентів;

– віртуальну пошуково-дослідницьку гру чи квест в межах школи – 18,6 % респондентів;
– ініціювати благодійну акцію чи ініціативу із задіяванням інших осіб (майстрів, митців тощо), організацій (музей, філармонія, школа мистецтв тощо), громади – 44,1 % респондентів.

На запитання: «Якщо б ви застосовували мистецький контент на своїх уроках, то найчастіше це було б?», отримали наступні відповіді: кіномистецтво (фрагменти кінофільмів чи телепрограм) – 16248 (76,3%); музичний матеріал (пісні, музичні твори, фольклор) – 14940 респондентів (70,1 %). Також великий відсоток опитаних вчителів звертаються до образотворчого мистецтва, використовуючи картини, твори декоративно-ужиткового мистецтва та інші – 12000 респондентів (56,3%).

Одне із питань стосувалося власної залученості вчителів у виховний процес закладу загальної середньої освіти з метою військово-патріотичного виховання («Як часто Ви за власною ініціативою залучаєтесь до заходів військово-патріотичної тематики?»). Відповіді респондентів засвідчують, що заходів військово-патріотичної тематики у їхніх закладах проводиться достатня кількість і залученість до них педагогів є достатньо високою (67,7 %). Однак, результати опитування показали відсоток вчителів, які іноді (19,4 %) або рідко долучалися до такої діяльності (13,0 %).

Результати опитування засвідчили, що вчителі достатньо обізнані з формами і методами військово-патріотичного виховання учнів; більшість педагогів застосовують мистецький контент на своїх уроках; за власною ініціативою залучаються до заходів військово-патріотичної тематики.

У той же час, опитані вчителі не назвали потенціал предметів природничого та фізико-математичного циклів у контексті проблеми військово-патріотичного виховання учнівської молоді.

Висновки. Проведене всеукраїнське онлайн опитування сприяло вивченню проблеми готовності вчителів до реалізації проблеми військово-патріотичного виховання старшокласників в умовах воєнного стану.

Визначено організаційно-педагогічні умови військово-патріотичного виховання старшокласників, а саме: забезпечення єдності фізичного та військово-патріотичного виховання старшокласників у процесі прикладної фізичної підготовки та фізкультурно-оздоровчої діяльності: навчально-методичне забезпечення військово-патріотичного виховання старшокласників через створення навчально-методичного посібника «Організаційно-педагогічні умови та технології забезпечення єдності фізичного та військово-патріотичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти», методичних рекомендацій «Методичний інструментарій забезпечення єдності фізичного і військово-патріотичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти»; використання потенціалу позаурочної діяльності, яка має можливість масового охоплення учнів різноманітними формами військово-спортивної та військово-патріотичної діяльності, в процесі якої вони оволодівають досвідом патріотичної поведінки, уміннями та навичками, необхідними в майбутньому воїну-захиснику; організація методичної роботи з педагогами щодо військово-патріотичного виховання старшокласників [11, с. 243].

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів вирішення багатогранної проблеми військово-патріотичного виховання старшокласників в умовах воєнного стану. Перспективу подальших досліджень убачаємо в апробації організаційно-педагогічних умов забезпечення єдності фізичного та військово-патріотичного виховання старшокласників в умовах воєнного стану.

Література

1. Бех, І.Д. Патріотизм як цінність. 7 наукових позицій у національно-патріотичному вихованні. *Управління освітою*, 2018, Випуск 6 (402), С. 6–12.
2. Військово-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді в системі освіти України: стратегічні напрями / за ред. І. Д. Бега, Р. В. Малиношевського. Івано-Франківськ: НАІР, 2023 32 с.
3. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (Дата звернення: 11.02.2023).
4. Зубалій М. Д. Класифікація методів військово-патріотичного виховання допризовної молоді. *Фізичне виховання в рідній школі*, 2015. № 3. С. 36–39.
5. Івашковський В. В. Педагогічні умови формування готовності старшокласників до служби в Збройних Силах України: автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.07 / Інститут проблем виховання НАПН України, Київ, 2002. 22 с.
6. Канишевська Л. В. Виховання соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності. Монографія; К.: ХмЦНП, 2011. 368 с.
7. Мисак Б. П. Формування військово-патріотичної готовності учнівської молоді до захисту Вітчизни : автореф. дис. ... канд. пед. наук. / 13.00.07. Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, Тернопіль, 2010. 24 с.
8. Назарчук А. А. Педагогічні умови формування у старшокласників готовності до вибору професії офіцера прикордонника: автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.07 / Інститут проблем виховання НАПН України, Київ, 2009. 20 с.
9. Остапенко О. І., Тимчик М. В. Стан військово-патріотичного виховання старшокласників в умовах ідейно-світоглядної конфронтації: аналіз результатів дослідження. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. Київ: Інститут проблем виховання НАПН України, 2020. Вип. 24. Кн. 2. С. 56–71.
10. Рагозіна В. В. Військово-патріотичне виховання учнів і учнівської молоді: організація всеукраїнського опитування. *Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 23 листопада 2023 р.). Івано-Франківськ: «НАІР», 2023. С. 222–226.
11. Kanishevskaya L. Scientific and methodological bases of military patriotic education of high school students under martial law. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць*. Київ: Інститут проблем виховання НАПН України. Вип. 27. Кн. 1. 2023. С. 233-244.

References

1. Bekh I. D. (2018). Patriotyzm yak tsinnist. 7 naukovykh pozytsii u natsionalno-patriotychnomu vykhovanni. *Upravlinnia osvitoiu*, 6 (402). 6–12.

2. Viiskovo-patriotychne vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi v systemi osvity Ukrainy: stratehichni napriamy (2023). / za red. I. D. Bekha, R. V. Malynoshevskoho. Ivano-frankivsk: NAIR. 32.
3. 3. Zakon Ukrainy «Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukraïnskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti URL. : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (Data zvernennia: 11.02.2023).
4. Zubalii M. D. (2015). Klyasyfikatsiia metodiv viiskovo-patriotychnoho vykhovannia dopryzovnoi molodi. *Fyzychne vykhovannia v ridnii shkoli*, 3. 36–39.
5. Ivashkovskiy V. V. (2002). Pedahohichni umovy formuvannia hotovnosti starshoklasnykiv do sluzhby v Zbroinykh Sylakh Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. 13.00.07 / Instytut problem vykhovannia NAPN Ukrainy, Kyiv, 22.
6. Kanishevska L. V. (2011). Vykhovannia sotsialnoi zrilosti starshoklasnykiv zahalnoosvitnikh shkil-internativ u pozaurochnii diialnosti. Monohrafiia; K. KhmTsNP, 368.
7. Mysak B. P. (2010). Formuvannia viiskovo-patriotychnoi hotovnosti uchnivskoi molodi do zakhystu Vitchyzny : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. / 13.00.07 . Ternop. nats. ped. un-t im. V. Hnatiuka, Ternopil, 24.
8. Nazarchuk A. A. (2009). Pedahohichni umovy formuvannia u starshoklasnykiv hotovnosti do vyboru profesii ofitsera prykordonnyka: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. . 13.00.07 / Instytut problem vykhovannia NAPN Ukrainy, Kyiv, 22.
9. Ostapenko O. I., Tymchuk M. V. (2020). Stan viiskovo-patriotychnoho vykhovannia starshoklasnykiv v umovakh ideino-svitohliadnoi konfrontatsii: analiz rezultativ doslidzhennia. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi: zb. nauk. prats.* Kyiv: Instytutu problem vykhovannia NAPN Ukrainy. 24 (2). 56–71.
10. Rahoziina V. V. (2023). Viiskovo-patriotychne vykhovannia uchniv i uchnivskoi molodi: orhanizatsiia vseukraïnskoho opytuvannia. *Zrostaiucha osobystist u smyslotsinnisnykh obrysakh: materialy Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii* (m. Kyiv, 23 lystopada 2023 r.). Ivano-Frankivsk: «NAIR». 222–226.
11. Kanishevska L. (2023). Scientific and methodological bases of military patriotic education of high school students under martial law. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi: zb. nauk. prats.* Kyiv: Instytutu problem vykhovannia NAPN Ukrainy. 27(1). 233–244.

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).52](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).52)
УДК 378.147:797.21

Касіч Н.П.,
<https://orcid.org/0000-0002-8756-8218>
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ
Бондар Т.К.,
<https://orcid.org/0000-0001-5953-6713>
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри олімпійського і професійного спорту,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ
Кривобок Т.П.,
<https://orcid.org/0000-0003-3632-8991>
старший викладач кафедри футболу,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ПЛАВАННЯ СТУДЕНТІВ НА СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ МУЗИКИ

Мета: розкрити особливості впливу музики в процесі навчання плавання студентів. **Методологія:** в роботі були застосовані аналіз і узагальнення методологічної, психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури, аналіз навчального процесу навчання плаванню студентів, узагальнення власного авторського досвіду навчання плаванню дітей та дорослих, педагогічне спостереження, анкетування, опитування.

Наукова новизна: Стаття присвячена питанням оптимізації процесу навчання плавання студентів на секційних заняттях з фізичного виховання за допомогою музики. В наш турбулентний час в умовах російської агресії одним з найбільш важливих питань є фізичний розвиток молоді і студентства. Одним з найважливіших засобів фізичного виховання є плавання. Оволодіння навичками плавання є важливим засобом у запобіганні нещасним випадкам на воді, поліпшення фізичного розвитку та адаптивних можливостей організму студентів. Застосування музики під час проведення секційних занять допомагають студентам сконцентруватися та оптимізувати свої спортивні досягнення. Незважаючи на наявність певної кількості публікацій з методики навчання плавання, залишається майже не дослідженою проблема спеціального підбору музики для оптимізації цього процесу. Представлено добірку конкретних музичних композицій для релаксації та досягнення тонізуючого стану плаців - студентів.

Висновки: впровадження нової системи навчання під музику дозволяє розслабити студентів, відволікти від страху, покращити умови навчання, що, в свою чергу, стимулює прагнення студентів до отримання життєво необхідної навички плавання. Констатуємо, що поряд з існуючими традиційними підходами навчання плавання, невирішеними залишаються питання розробки програми опанування навичками плавання з використанням музики, що потребує подальшого дослідження.